SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. CII. No. 54. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, MARCH 22, 1995. CENTS 50 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК СЕРЕДА, 22-го БЕРЕЗНЯ 1995 р. Ч. 54. РІК CII.

ВЕРХОВНА РАДА НЕ ЗАТВЕРДИЛА БЮДЖЕТУ

Київ (УНІАР). — Тут у четвер, 16-го березня, Верховна Рада розглянула державний бюджет на 1995 рік.

Реформувати проєкт державного бюджету на поточний рік було доручено міністрові фінансів Петрові Германчукові, а від Уряду його підтримали присутні на засіданні виконавчий обов'язки прем'єра Євген Марчук та перший віцепрем'єр-міністер Віктор Пензеник.

П. Германчук ознайомив народних депутатів з деякими показниками проєкту державного бюджету. Планується доходову частину державного бюджету отримати на рівні 2 квадрильйони 153 трильйони карбованців, а видатково — на рівні 2 квадрильйонів 484 трильйонів. Дефіцит державного бюджету вирішено утримати на показнику 7.3 відсот. від валового внутрішнього продукту. Кошти до державного бюджету мають надходити, перш за все, за рахунок податків на добавлену вартість, на прибуток і на майно громадян. З державного бюджету гроші плянується надсилати: на соціяльний захист (але з приміткою, по-перше, про неспроможність держави надати захист всім верствам населення переходу до ринку і по-друге, на інвестування так званих стратегічних галузей промисловости).

Після виступу П. Германчука практично всі фракції українського парляменту об'єдналися у тому, що у запропонованому вигляді такий бюджет ухвалити неможливо.

Соціялісти та комуністи, радикально критикуючи проєкт державного бюджету, вважають, що при дефіциті бюджету, що його пропонує Уряд, рівень життя народу поступово знижуватиметься. Центристи наголошують, що проєкт державного бюджету порушує існуючу законодавчу систему: систему оподаткування, у якій не передбачається вилучення стабілізаційного податку. Аграрники дорікають Урядові за досить низький рівень витрат на потреби аграрно-промислового комплексу. Праві, Рух та „Реформи", які більш ліберально ставляться до запропонованого проєкту державного бюджету, також уважають, що в такому вигляді державний бюджет ухвалити неможливо. Це має відбутися лише після значних корект.

В. РАДЧЕНКО ПРОПОНУЄ ВВЕСТИ НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН В УКРАЇНІ

Київ (Р. Р.). — Тут у п'ятницю, 17-го березня, оприлюднено заяву міністра внутрішніх справ України Володимира Радченка, який пропонує ввести надзвичайний стан в Україні в усіх основних регіонах. Причиною такої заяви Радченка стала криміногенна ситуація в Україні, де злочинний світ оголосив справжню війну всім людям.

Минулого року було зареєстровано 562,000 злочинів, серед яких 198 вбивств на замовлення. Затримано 286 рекетирських груп, вилучено 38 тонн наркотичної сировини і наркотичних речовин.

За останні два роки тільки на території південного напрямку (ростовський, молдовський, кубанський) вилучено 11,678 одиниць зброї і 7.5 тонни вибухівки.

За словами Радченка, Україна, особливо Київ, перетворюються у відстойник нелегальних мігрантів, переважно з ахійський край, на виселення яких держава не має грошей. Минулого року таких нелегальних мігрантів в Україні було 37.2 мільйона. Лише в Києві мешкає понад 10,000 чужинців. Особливо важка ситуація в Донецькому, Луганському, Одесі, Києві та в Криму, тому в цих регіонах працюють спеціяльні групи. У згаданих містах В. Радченко пропонує ввести поліційні години, щоб можна було перевіряти документи у всіх перехожих після 9-ої години вечора, зокрема на в'їзді і виїзді з міста, та перевіряти авта.

Цими днями в Києві на вулиці Н. Указ під вечір з'явилися п'ять дебелих чоловіків, зачинили господиню на балконі і забрали з помешкання 12,000 долярів, 15,000 швайцарських франків, 8,000 німецьких марок, прикраси із золота, три газових пістолі, дві мисливські рушниці та карабін. Господиня ніде не працює, але має приятеля підприємця. Слідство з'ясовує, хто злодії і звідки в безробітної такі гроші.

У Криму знову сталося вбивство: застрелені у власному домі директор кафе „Арго" з дружиною. Стріляли з міномета також в бар „Мухуч" у Симферополі. Ніхто не постраждав.

На Львівщині запалася земля

Київ (Р. Р.). — Тут у середу, 15-го березня, газета „Київські Відомості" повідомила, що в Яворівському районі провалився ґрунт на місці вироблених сірчаних шахт. Михайло Воєвода, що мешкає в селі Воля Старицька, розповів, що почув на подвір'ї дивний шерхіт, а коли вийшов, то вжахнувся: за п'ять кроків від ганку зяяла вирва діяметром 25 метрів і 15 метрів глибини.

Обвальна небезпека спричинена нещадною експлуатацією рудника і ставить під загрозу шість сіл Яворівського району. Від 1975 року тут створилося близько 300 карстових вирв, а в наслідок просідання ґрунту зруйновано понад 100 будинків. У багатьох криниць зникла вода. Люди живуть в умовах постійного страху, однак кар'єр не закривається і сірку продовжують видобувати на площі 3,670 гектарів.

КИЇВ. — Генеральний директор виробничого об'єднання „Чорнобильська Атомна Електростанція" Сергій Парашин сказав, що „тиск лідерів 'великої сімки' на Україну з вимогою закрити ЧАЕС негативно впливає на моральний стан персоналу станції". За його спостереженнями, здорової дискусії з представниками „великої сімки" не виходить. За таких умов важко знайти компроміс, який влаштовував би обидві сторони. Президент України Л. Кучма 14-го березня відвідав Чорнобильську АЕС і пообіцяв ядерникам, що держава всіляко підтримувати-ме розвиток їхньої галузі, оскільки атомні станції дають понад 40 відсотків енергії, необхідної для держави.

ПАРЛЯМЕНТ УКРАЇНИ УНЕВАЖНИВ КРИМСЬКУ КОНСТИТУЦІЮ

Київ (Р. Р.). — Тут у п'ятницю, 17-го березня, Верховна Рада України уневажнила конституцію Республіки Крим і постановила, що до затвердження нової конституції на території автономії діятимуть виключно закони України.

Парлямент визнав правомірність кримського парляменту і уряду та зупинив фінансування тих владних органів, які створені і діють всупереч українським законам . Постановою Верховної Ради України доручено здійснити додаткову інвентаризацію усіх земельних ресурсів автономії та підготувати програму прийняття, поселення і працевлаштування кримських татар, які повернулися та повертаються на історичну батьківщину.

Національному Банкові України доручено посилити контролю діяльности республіканського банку та комерційних банків Криму. Постанову кримського парляменту про регіональний відділ Фонду Державного Майна також уневажнено рішенням Верховної Ради України.

Народні депутати України запропонували Генеральній прокуратурі розглянути питання про порушення карної справи щодо Юрія Мешкова, дії якого на посту президента Криму мають ознаки злочину, зокрема, перевищення службових уповноважень. Верховна рада зобов'язала парлямент і місцеві органи влади Криму забезпечити проведення виборів голів та депутатів до місцевих рад автономії 29-го квітня 1995 року. А Президії Верховної Ради Криму доручено вирішити питання про фінансування виборів.

Із присутніх 331 депутата, 316 пропагували за схвалення змін до конституції України у главі 7-1, що стосується конституції Автономної Республіки Крим, закону про президента Криму і про його вибори. Скасовано низку постанов Верховної Ради Криму і указів кримського президента. Схвалено закон України про Автономну Республіку Крим, в якому закріплено, що Крим є адміністративно-територіяльною автономією у складі України, а місто Севастопіль є адміністративно-територіяльною одиницею загальнодержавного підпорядкування і не входить до складу Автономної Республіки Крим.

Усунений з посту президента Криму Ю. Мешков зареагував на рішення Верховної Ради України тим, що звернувся по допомогу до Державної думи Росії, а представникам преси дав фальшиву інформацію, що українські війська особливого призначення начебто оточили всі урядові будинки і заблокували приміщення. Він також сказав, що в нього виключено усі телефони. Однак зв'язок все ж таки в нього був, бо того ж дня до Симферополя прибула парляментарна делегація Росії, яка на власні очі переконалися, що ніяких військ навколо резиденції кримського Президента та радіо і телебачення немає, а Мешков виступав перед кількома десятками своїх прихильників і закликав вийти в понеділок, 20-го березня, на площу і масовим протестом обороняти свої ідеали, інтереси Росії та захистити президента Криму.

Голова комітету Державної думи Росії Костянтин Затулін, отримавши повідомлення Мешкова про уневаження кримської конституції та президентства у Криму закликав російських депутатів негайно ухвалити рішення на захист російського населення Криму. Голова Верховної Ради України Олександер Мороз у телефонічній розмові запокоїв російських парляментаристів, повідомивши, що автономію Криму не скасовується і що ніяких військ особливого призначення туди ніхто не посилав.

Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим Сергій Цеков виступив на кримській телевізії, розповів про події, оскільки населення півострова зовсім непоінформоване про те, що відбувається в урядових структурах Криму. Цеков висловив рішучий протест з приводу дій Верховної Ради України. „Ті рішення, які пропонується прийняти українським парляментом, є для нас несподіваними, безпрецедентними і сприятимуть загостренню взаємовідносин між Республікою Крим та Україною", — сказав Цеков і додав, що він є прихильником компромісів.

Президент України Леонід Кучма, який теж взяв участь у розгляді Верховною Радою питання ситуації у Криму, у своєму виступі на сесії сказав, що до непередбачених наслідків у Криму може привести саме сепаратизм, який посідає перше місце у керівництва автономії. Президент Кучма підтримав рішення Верховної Ради України, наголосивши, що виконавчу і законодавчу владу України не можна звинувачувати в тому, що вони не робили спроб піти назустріч Кримові та вирішити всі проблеми. Сьогоднішнє рішення, на думку Президента Кучми, може стати початком спільної праці для добра української держави.

О. Мороз вважає, що скасувавши конституцію автономії та президентство Криму, можна вирішити правні проблеми півострова. На думку Мороза, рішення про автономію Криму, прийняте у 1992 році, було єдино правильним, оскільки була загроза, що Крим опинився б у складі іншої держави.

Суддю розшукує міліція

Київ (Р. Р.). — Тут у середу, 15-го березня, в газетах появилася фотографія судді Марії Карась, яку розшукує міліція. Прокурор Радянського району Києва Олексій Баганець скерував до міліції постанову, якою оголошено розшук судді цього району, яку перед Новим роком начебто застали у власному кабінеті при отриманні хабаря в сумі 1,000 долярів від підсудного, який ухилявся від служби в армії. Але притягти до відповідальности представника третьої влади можна лише за згодою Верховної Ради, а вона позбавила Марію Карась недоторканости лише 2-го березня. За цей час суддя зникла.

УККА співпрацює над комерційним правом в Україні

Вашінгтон. — Як проголошено тут 24-го лютого, Уряд ЗСА призначив Українському Конгресовому Комітетові Америки (УККА) 100,000 дол. для координації допомоги ЗСА українському Урядові в галузі реформування комерційного права. За умовами дотації консультативна група у Вашінгтоні, яка постачає допомогу Агенції міжнародного розвитку (USAID) країнам колишнього СССР, надасть 100,000 дол. на підтримку Проєкту комерційного права в Україні. Праця над цим проєктом ведеться вже третій рік в ЗСА і в Україні під керівництвом УККА, американської юридичної фірми — Феннемор Крейґ і прихильників ринкових реформ в Україні. Проєкт започаткований у 1992 році адвокатом з Фініксу Джеймсон Ґантворком з членами його юридичної фірми Феннемор Крейґ, під керівництвом президента УККА Аскольда Лозинського.

За умовами даток, директором проєкту назначений львівський адвокат Юрій Демків, який служив як координатор Проєкту комерційного права для України від самого початку з 1992 року. В додатку до диплому, який він отримав по закінченню юридичного факультету у Львівському Університеті, Ю. Демків студіював міжнародне і порівняльне право в університеті Савтерн Методіст Асоціяції в Далляс, Тексас, на стипендії Українсько-Американської Асоціяції Юристів. Орест Єіна виконуватиме обов'язки представника до Проєкту комерційного права в Україні, а адвокат з Фініксу Пейшенс Ґантворк буде координатором технічної допомоги.

У 1993 році, Проєкт Комерційного Права отримав високі оцінки зі сторони пореформаторських кіл України за переклад на українську мову понад 50 модерних комерційних законів, які стануть базою майбутнього комерційного кодексу України. Ці правила, більшість з яких походять із ЗСА, надають юридичну інфраструктуру для комерційних трансакцій, банківництва, юридичних осіб, особистої власности, інтелектуальної власности, контрактів, реґулювання цінних паперів, реґулювання кредитної промисловости, забезпечення банкрутства.

Організація, яка співпрацюватиме в Україні під час шестимісячної програми, це 16-членна група українських економістів і експертів права, очолена д-ром Іваном Тимченком, головним правним дорадником Президента Леоніда Кучми. Мета програми — координація всіх юридичних аспектів процесу економічної реформи в Україні.

МИКОЛАЇВ. — Міністер машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії Віктор Петров, який супроводжував Президента України по областях, підтримав указ Президента про створення фінансово-промислових груп. За його словами, „цей документ продиктований реальними умовами, він сприятиме виведенню української промисловости з економічної кризи".

ҐАЗ В ТОКІО ВБИВ ВІСІМ ОСІБ

Токіо. — Тут в ранніх годинах понеділка, 20-го березня, під час найбільшого руху на всіх підземних і надземних магістралях цієї густо заселеної столиці здійснено підступний акт тероризму проти в нічому невинного цивільного населення. У вагонах двох головних підземних магістралей вщерть переповнених щоденними працівниками в той самий час почав беззвучно розповсюджуватися отруйний ґаз, який спричинив смерть вісмох осіб та майже 5,000 важко поранених.

З перших поліційних повідомлень припускають, що ґаз ужитий в цьому випадку міг бути „Сарін", паралітичний ґаз випродукований нацистами ще в 30-их роках, як хемічна зброя, але ніколи не вживана. Цю речовину в Японії нормально не можна придбати.

Звук сирен поспішаючих до кількох станцій підземних поїздів заглушував накази прибулих на місце поліції та працівників першої допомоги. Потерпілих виносили на ношах і укладали в розкладених негайно шатрах де вони отримували конечну першу допомогу. Деяким особам крізь уста виходили бульки, а інші терпіли від носової кровотечі. Звідомлення очевидців є дуже різноманітними, але всі стверджують, що вибухів жодних не було. Серед потерпілих не було нікого із закордонних жителів столиці.

У місцевих властей немає сумніву, що це був акт терроризму, одначе досі ніхто собі не привласнив такого підлого геройзму.

Реформатори критикують комуністів

Київ (Р. Р.). — Тут у п'ятницю, 17-го березня, депутатська група „Реформи" виступила із заявою у Верховній Раді з приводу незаконного використання працівників та обладнання секретаріяту Верховної Ради для розшифрування звукових записів 2-го (30-го) з'їзду КПУ КПСС та їх друкування.

Автори заяви повідомили, що 16-го березня група депутатів стала свідком використання працівників секретаріяту Верховної Ради та апаратури для розшифрування матеріялів комуністичного з'їзду, їх надрукування на сестемі „Графіт". Цьому сприяє комуністично-соціялістична більшість у парляменті, підтримувана Олександром Морозом, сказано у заяві. Завдяки цьому „ліві" безцеремонно зловживають, використовуючи час працівників секретаріяту і апаратуру у партійних інтересах.

ЗБОРИ ФУНДАЦІЇ УВУ

Ню Йорк.—Дирекція Фундації Українського Вільного Університету повідомляє, що Річні збори Фундації УВУ відбудуться 8-го квітня в домі Українського Державницького Фронту, 136 Друга авe. Початок о год. 2-ій по полудні.

В АМЕРИЦІ

ВПРОДОВЖ ЦІЛОГО ТИЖНЯ англійський прем'єр-міністер Джан Мейджор відмовлявся від телефонічної розмови з президентом ЗСА Биллом Клінтоном, огірчений поведінкою останнього з приводу офіційного приймання Ґеррі Адамса, провідника Шинн Файн, політичного крила Ірляндської республіканської армії. Одначе у неділю, 19-го березня, таки відбулася 25-хвилинна телефонічна розмова між Б. Клінтоном і Дж. Мейджором, у якій англійський прем'єр-міністер доказував Президентові ЗСА, що ІРА ще не заслужила собі на таке вирізнення, не давши досі поважних зобов'язань, щодо свого роззброєння. Ця справа дуже сильно надрушила дотепрішні приязні спілкування між Англією і Америкою, тому ідуть всілякі заходи, щоб цю ситуацію вирівняти.

РОКАМИ ЛОББІСТИ У ВАШІНҐТОНІ не звертали надто великої уваги на потреби республіканської меншости в Конґресі. Вони натомість дуже відкрито спілкувалися і допомагали фінансово демократичній більшості, що на думку аналітиків було самозрозумілим, але не надто розумним політичним потягненням. Нині, коли в Конґресі республіканці є більшістю і тим же лоббістам потрібно їхньої допомоги, то за це тепер приходиться їм дорого платити не тільки фінансами, але й втратою впливів. Виявляється, що республіканці мають далекосяжну пам'ять і не забули про тих, які їх не знали коли вони були меншістю.

ПІСЛЯ КІЛЬКАМІСЯЧНОЇ МОВЧАНКИ у засобах масової інформації знову появилася Перша лейді ЗСА. У неділю, 19-го березня, дружина президента Гілларі Родгам Клінтон виступила на програмі „Пізній випуск" телевізійної мережі Сі-Ен-Ен, де заторкнула цілий ряд питань і відповідала на телефонічні питання навіть з-поза кордону. Одначе найбільше вона підкреслювала своє зацікавлення спірними питаннями, які торкаються справ жінок і дітей, як в ЗСА так і поза їх границями. Цих самих питань вона торкалася також і кілька днів тому, виступаючи в Організації Об'єднаних Націй, а продовжуватиме цю справу на своїй 12-деннійофіційній доброзичливій подорожі до Пакистану, Індії, Непалю, Банґлядешу та Срі Ланки.

У П'ЯТНИЦЮ, 17-ГО БЕРЕЗНЯ, рада директорів Міжнародного банку, одноголосно погодилась на запропоновану Урядом президента Билла Клінтона кандидатуру на становище нового президента цієї важливої міжнародної кредитно-фінансової організації. На цю важливу посаду запропоновано відомого нюйоркського підприємця Джеймса Вулфенсона. Його попередник 68-річний Луїс Престон вже кілька місяців на хоробовій відпустці, а ще до цього говорив, що має намір залишити це становище 31-го травня. З уваги на те, що ЗСА є найбільшим удільовцем згаданої установи, то традиційно директором завжди обирають американця , кандидатуру якого пропонує Білий Дім.

У НЕДІЛЮ, 19-ГО БЕРЕЗНЯ, адміністративна рада Католицької конференції ЗСА, оприлюднила заяву, в якій гостро скритикувала спробу республіканської більшости в Конґресі зменшити державну допомогу дітям і малолітнім матерям. Згідно з твердженнями газети „Ню Йорк Таймс" незгідність католиків з плянами реформ допомоги потребуючим тим разом співпадає з позицією демократів, які твердять, що діти не повинні терпіти через неморальну поведінку своїх батьків. Не зважаючи на всякі протести, включно з критикою католицьких єпископів, аналітики уважають, що все ж таки пропоновані зміни можуть бути схвалені в Палаті Репрезентантів, одначе сподіються, що в Сенаті ця справа попаде на труднощі.

У СВІТІ

ВИСТУПАЮЧИ у програмі республіканської телевізії, президент Азербайджану Гейдар Алієв повідомив, що „спроба державного перевороту закінчилася цілковитою поразкою". Тритисячну формацію міліції особливого призначення (ОМОН), яка підняла антиурядовий збройний бунт, цілковито розгромлено. Її керівник Ровшан Джавадов помер у шпиталі від тяжких поранень.Маґір Джавадов, брат Р. Джавадова і один з організаторів змови, втік і тепер переховується від правосуддя.

КУВАЙТСЬКЕ інформаційне агентство КУНА, покликуючись на колишнього начальника іракської розвідки генерала Вафіка ас-Самарраї, який недавно перейшов на бік противників Садама Гуссейна, повідомляє, що під час боїв з іракською урядовою армією опозиціонери розбили 38-му піхотну армію і танковий батальйон, захопивши велику кількість зброї і тяжкої військової техніки. До опозиції перейшло 450 саддамівських вояків. Як відомо, представники антисаддамівських сил раніше заявили, що „протягом 1995 року режим у Багдаді впаде".

ВІДПОВІДАЮЧИ на запит депутатів парляменту щодо перспектив співпраці Чехії з Північно-атлантичним оборонним союзом, міністер закордонних справ країни Йозеф Желенєц сказав, що тільки вступ Чехії в НАТО може повною мірою запевнити її безпеку. „Уряд республіки відверто заявляє про наш намір якнайшвидше стати членом НАТО й інтеґруватися в усі існуючі структури Заходу",— підкреслив Й. Желенєц. Орієнтація на Захід є головною точкою передвиборчих програм усіх політичних партій Чехії.

НЕВІДОМІ терористи знову спробували здійснити атентат на голову Палестинської визвольної організації Ясіра Арафата, коли він повертався з Каїру у Ґазу. Про те повідомив дорадник Я. Арафата Мірван Кінфані. Вибуховий пристрій вагою майже 40 кілограмів злочинці замаскували на дорозі, якою мав їхати лідер палестинської автономії. Трагедію унеможливив палестинський хлопчик, який випадково побачив на дорозі дротики і розповів про них у поліції.

ПОТУЖНИЙ вибуховий пристрій військові експерти знешкодили у крамниці північноірляндського міста Нюрі.Бомба й на цей раз була начинена вибухівкою „самтекс", яку завжди використовувала для терористичних акцій Ірляндська республіканська армія. Як відомо, півроку тому вона проголосила, що припиняє збройну боротьбу.Це вже друга бомба, виявлена в Нюрі за останні тижні. Покищо ніхто не взяв на себе відповідальности за ці злочинні спроби. Друга з них припала саме на той день, коли Президент Билл Клінтон зустрічався у Вашінґтоні з Ґеррі Адамсом, головою партії Шинн Фейн, яка є політичним крилом ІРА.

КОЛИШНІЙ президент Болівії Люїс Ґарсія Меса опинився за тюремними ґратами, де, скоріше за все, проведе решту свого життя. 65-річного екс-президента і диктатора засуджено до 30 років ув'язнення і з огляду на особливо тяжкі злочини він на має права ні на амнестію, ні на помилування. Ґ. Меса керував Болівією тільки 13 місяців у 1980—81 роках, та за цей короткий час встиг залишити по собі недобру славу. Колишній генерал був безпосередньо причетний до фізичного знищення своїх політичних противників і насильницького вигнання з країни опозиційних політиків та журналістів.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінґтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс.)

Передплата на рік $55.00, на півроку-$32.00, на 3 місяці-$17.00. Для членів УНСоюзу $30.00 річно. За кожну зміну адреси-$1.00. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Дилема Чорнобиля

З хвилиною вибуху на четвертому реакторі Чорнобильської АЕС 26-го квітня 1986 року, ця проблема неначе марево зависла над Україною. Вона заторкує всі ділянки молодої держави, хоч і причинилася частинно до розвалу Совєтського Союзу, а з тим і постання незалежних держав на його території, включно з Україною. Правда, від першої хвилини катастрофи Чорнобиль поставив Україну на мапу світу коштом тисяч невинних жертв — від тих, які згинули під час вибуху, до тих, яких сьогодні косять жахливі недуги у наслідок радіяції. Це величезні кошти, які Україна платить за те, що про неї врешті заговорили школярі в Америці, пенсіонери в Англії, робітники в Норвегії. Коштом крови своїх найменших Україна достукалася до цинічного сумління світової публічної опінії. Але й навіть сьогодні ця світова громадськість торгує цією найбільшою ядерною катастрофою в історії людства, зумовлюючи майже кожну допомогу Україні закриттям Чорнобиля.

Про це останньо ще раз пригадав французький журналіст і редактор журналу „Економічна Політика" Жорж де Меніль, статтю якого на тему Чорнобиля помістила газета „Ню Йорк Таймс" з 11-го березня ц. р. Підтверджуючи колосальні енерґетичні проблеми України, які у великій мірі узалежнюють її від Росії і заборгуванням і дальшими потребами оливи і ґазу, де Меніль є, мабуть, першою особою, яка суґерує, що закриттям, — а головніше відчищенням Чорнобильської АЕС — повинна займатися Европа і фінансово, і технологічно. Аґенцією, яка повинна зайнятися тим, є Евратом при Европейському союзі, який досі не надав Україні жодних фондів на розв'язку цієї проблеми.

Відомим є факт, що Міжнародний валютний фонд погодився врешті надати Україні економічну допомогу в сумі 1.8 біл. дол. після того, як Україна погодилася на економічні реформи, приватизацію, зниження інфляції і втримання державного дефіциту в поміркованих рамках. Але де Меніль твердить, що Україні потрібно 5.3 біл. дол. допомоги, щоб покрити свої заборгування, зокрема Росії, і тим самим звільнитися з її економічних пут. Але, каже Европа, закрийте спершу Чорнобильську АЕС, яка дає Україні сім відсотків енерґетики. Можна б сказати — шантаж, хоч на довшу мету багато корисніший для України, коли йдеться про захворювання і смертність, зокрема дітей. Але чи не гіршим шантажем можна назвати постійне простягання рук Міністерства Енерґетики України, Міністерства Охорони Здоров'я, буцімто, дайте, бо не закриємо Чорнобиля. Надто добре відомі стали „зделки" Зв'ягільських, Спіженків і їм подібних в державних установах, які захитали довір'я до України західнього світу, а то й дозволили деяким скорумпованим типам на Заході набивати майном України свої власні кишені.

Де Меніль не приховує свого побоювання, що коли не буде розв'язана проблема Чорнобиля, то Україна буде змушена висисати з цієї атомної потвори кожний останній кіловат — аж до наступної катастрофи.

Хочеться вірити, що думки й осторога де Меніля дійдуть до здорових умів і чесних сердець державних мужів у Києві та в інших столицях Европи.

Автори книжок і видавництва, які бажають, щоб про їхні книжкові видання були в щоденнику поміщені бібліографічні нотатки, вістки й огляди, повинні прислати до редакції „Свободи" разом з двома примірниками даного твору також і адресу, де таку публікацію можна набути, та її ціну.

Дописи з життя громад, установ, організацій, інституцій чи осіб, включно з посмертними згадками-некрологами, мають бути не довші за три сторінки машинопису, писані через два інтервали на друкарській машинці і лише на одному боці листка паперу. Якщо допис писаний рукою, слід також дотримуватися великих відступів поміж рядками і писати розбірливо (дехто розуміє цю вимогу як писання великими літерами, насправді літери мають бути малі, але великі проміжки поміж рядками, щоб було де поправити речення, якщо зайде потреба). Дописи слід надсилати до редакції до десяти днів після описаної події. Редакція застерігає за собою право скорочувати дописи і правити мову. Просимо дописувачів подавати повні імена і прізвища у своїх матеріялах, не скорочуючи їх. У випадку англійських назв чи прізвищ слід подати їх і по-англійському і по-українському. — *Редакція.*

Роман Сербин

УКРАЇНСЬКА ДІЯСПОРА Й УКРАЇНА

I

Слово „діяспора" на часі: колись ми говорили про українську еміґрацію, про українські поселення, а тепер про українську діяспору. Нове слово прийнялось майже непомітно. Але чи вказує воно на суттєву зміну української етнічности поза Україною, або на глибше розуміння цієї вітки українського народу? Чи може це просто нова мода: заміняли ми „провідників" на „лідерів", то чому б не дати новий „імедж" і старій „еміґрації"?

Прислухуючись до наших „лідерів" і читаючи українську пресу, зауважуємо, що в них слово „діяспора" вжите переважно як синонім термінові „еміґрація". Рідкісні спроби аналізи звичайно зводяться до пояснення, що слово „діяспора" грецького походження, що воно означає „розсіяння", і що колись характеризувало жидівський нарід після вигнання його римлянами з Палестини. Щодо української діяспори, коментатори зосереджують свою увагу не на тому, чим є „діяспора", а на тому, чим вона не є; а вона не є — еміґрацією. Таке пояснення не дозволяє нам цілком збагнути специфіку діяспори, відмінної від еміґрації.

Завдання еміґрації — інтеґрація. В нормальних обставинах статус еміґранта переходовий і короткотривалий, тоді коли існування діяспори необмежене. Економічні еміґранти бажають стати повноправними і повноцінними громадянами нової країни поселення. Для цього вони мусять знайти працю, вивчити мову, забезпечити родину матеріяльними необхідностями (помешканням, харчами, одежею), дати дітям освіту, здобути нове громадянство і т. д. Зі собою вони привезли свою духовність, знання своєї мови й культури, шанування своїх звичаїв і обичаїв. Ними вони живуть і їх плекають. Їм легше розмовляти рідною мовою, стрічатися зі „своїми" людьми, жити в своїм ґетто. Ці всі знання й вартості вони стихійно передають своїм дітям.

Від економічних еміґрантів дещо відрізняються політичні втікачі-еміґранти. Їх не приваблює інтеґрація в корінне суспільство. Вони живуть країною, яку мусіли залишити, для неї трудяться і їй віддають свою енерґію. Вони вважають перебування в новій країні тимчасовою конечністю і тому стараються зберегти себе і своїх дітей в повнім душевнім зв'язку з батьківщиною. Вони можуть довгі роки „сидіти на валізках", чекаючи сприятливих умов для повернення на батьківщину. Та коли з року в рік можливість повернення „додому " блідне і тости „Наступний рік на батьківщині!" стають щораз більш символічними, то й вони поволі входять в життя нової країни поселення, яка школою й довкіллям уже вспіла інтеґрувати їхніх дітей.

Скорше чи пізніше життя еміґрантів — як еміґрантів — вичерпується і вони приходять до критичного роздоріжжя, звідки один шлях веде до асиміляції, а інший в діяспору. Дорога до асиміляції ширша і вигідніша; цей шлях цілком нормальний і навіть більше природний, ніж другий. До нього запрошує еміґрантів гостинне корінне суспільство. Другий шлях вужчий, трудніший і часто мало толерований довкіллям — це шлях діяспори. Ним ідуть лише ті, які його свідомо вибирають, сподіваючись від нього більше користи й задоволення.

Завдання діяспори — збереження ідентичности. Справжньою діяспорою стають діти поселенців, які вже народилися або виросли в новій країні та в усьому зрівнялися з громадянами-автохтонами. Діспора стає своєрідним мініятюрним суспільством, але не замкнутим в собі і не відірваним від довкілля. Одночасно вона в собі шукає raison d'être свого існування. Так як немовля не живе для матері, яка дала йому життя й ще довго його годує, так і діяспора не існує для материка, з якого вона вийшла і без якого їй трудно існувати. Зв'язок материка з діяспорою інший як з еміґрацією: еміґрація — це дорога в один бік (з можливістю поворотної рееміґрації для деяких), а діяспора — шлях постійного вжитку в обидва напрями. Діяспорівці часто відвідують країну своїх предків, черпають від неї культурні надбання, залишаються на працю або й на постійне перебування в ній.

Перед діяспорою стоять три головні завдання: 1) розвивати всебічну участь в житті нової батьківщини, 2) зберігати свою етнічну окремішність, і 3) плекати обопільний і взаємно корисний зв'язок з країною свого походження. Ці завдання спільні усім діяспорам, яких сьогодні в світі багато. Деякі діяспори існують уже довгі сторіччя (а то й тисячоріччя) і набули цінний досвід, з якого могла б багато навчитися ще молода українська діяспора.

Українцям найкраще відома жидівська діяспора, не лише тому, що її велика частина сторіччями жила на українських землях, але також через глибоко укорінений взаємний антагонізм, спричинений деякими прикрими сторінками з довговікової історії не так уже поганих стосунків між двома поневоленими народами. На жаль, ці пережитки антагонізму по сьогодні отруюють українсько-жидівські відносини у вільному світі і перешкоджають нам скористатись з колосального досвіду жидівської діяспори. З усіх світових діяспор жиди найбільш успішно включилися в економічне, політичне і культурне життя країн їхнього поселення, й вибилися в них на провідні місця. Наведу кілька прикладів.

(Закінчення буде)

Леонід Рудницький

Чого не знає Америка

Askold Melnyczuk, „What is told", Boston & London, Fabep & Faber, 1994. 200 pp., $ 21.95.

II

Слово автора точне, ясне, красномовне, але не патетичне, а отже найбільш читабельне. В тісній для слів і просторій для думок манері письма автор схоплює Zeitgeist XX століття, трохи упоряджуючи його хаос, завдяки майстерності викладу. Головніший з авторових прийомів — іронія, і той sui generis гумор, що вона його зроджує. Ось як автор змальовує історичний 1917 рік: „Одного дня Леніна бачили в Цюріху; наступного — в Санкт Петербурзі. Плітки переконували, що Романови є викінченими. Інші чутки наполягали, що ті є сильними, як ніколи. Австрія на межі капітуляції. Вона була при силі і пообіцяла Галичині незалежність. І восени 1917 року Австрія і Німеччина пообіцяли чудо — вони воскресили Польщу".

Бачимо серію коротких, стислих речень, а в них — шматки історії, і ті кульмінують в напівіронічній манері.

Гумор Мельничука часто майже нахабний, іноді гротескний, і завжди суто американський. Цей уривок є добрим прикладом:

„Після смерти дружини князь Тур скликав схід села.

— Була битва на небесах, — пояснив він. — Старі боги втратили свою владу. Хтось украв Перунову громовицю.

— Хто ж то зробив? — спитали люди.

— Новий Бог.

— Як ти знаєш, Туре?

— Чому, ви думаєте, ми так страждаємо? Ми молимось, жертвуємо, вбиваємо тлустих овець. Але що від цього змінюється? Татари все одно приходять. Це тому, що ми молимось невдахам".

Ясно проглядає американська традиція насміхатись над речами, які є загальноприйнятими об'єктами поваги. Неґативне наставлення до молитви невдахам, програвцям (loosers) кориниться в американському Weltanschauung, що над усе вихваляє переможців. Українська ж традиція, навпаки, виосібнює для відзнаки переможених і віншує, переважно, героїв загиблих, що дістали собі слави не через конкретні здобутки, а через самопожертву і страждання.

Гумор та іронія присутні і в змалюванні автором сюжетних подій, що мають місце на материку Америки, однак події ці вже реалістичніші, ілюзія поступається реальності, особливо там, де оповідь автора стає автобіографічною. Чимало моло' ших американців українськ го походження знайдуть для себе знайомим наступний уривок про те, що таке бути українцем:

„Коли інші діти грали в софтбол, ходили до кіна і робили лекції, він вивчав, як бути українцем.

Увечорі у п'ятниці він ходив до Пластової домівки, де вчився як в'язати вузли, стояти на варті і знаходити вихід з дрімучого лісу. В суботи він студіював граматику, історію, літературу й геологію (географію?) України з окремим наголосом на Роздоріжжі.

У школі, тоді, коли решта дітей говорили про „Yankees" або „I spy" (популярні телевізійні програми — Л. Р.), він пильно прислухався і гадав, чи його тато купить колись телевізію. Він почав тихцем приносити комікси „Spiderman", які ховав на дні своєї коробки для іграшок".

Написаний з легкою сумішшю іронії та співчуття, багатий на ориґінальні спостереження людського життя, сміливий і експериментальний, цей роман, не зважаючи на відносну стислість, помічений приємним епічним подихом. Книга молодого автора є обіцяючим прологом до його дальших великих творів.

Володимир Сушко

ЯРИ — ШКІДЛИВЕ ЯВИЩЕ В УКРАЇНІ

Яри — це ерозійні долини, утворені під дією тимчасових дощів чи талих вод, які, спливаючи по похилій поверхні землі, розмивають ґрунти і переміщують їх зруйновані частки в річкові долини і там їх акумулюють. Яри виникають здебільша на схилах рівнин, узбереж річок чи на узгір'ях. Їхня довжина може бути від сотень метрів до кількох кілометрів, а глибина від кількох до десятків метрів. Інтенсивність яружної ерозії залежить від потужности діяння спливаючих вод, від рельєфу терену і його ґрунтового покриву, а також, і то у великій мірі, від господарської діяльности людини.

В Україні є численні яри на узгір'ях Карпат і Кримських гір і в їхніх передгір'ях. Але чи не найбільше їх подибуємо у лісостеповій і степовій частинах на територіях, покритих родючим чорноземом і лучно-чорноземними ґрунтами. Ці яри і є темою нашої уваги у цій статті, бо вони нищать найбільше багатство України — родючі чорноземи.

Як це так? Відповідь на це дає нам геоморфологічна карта України.

На тих родючих землях під покривом чорнозему залягають грубшими чи тоншими шарами первинні ґрунти — сіро-жовтуватого кольору леси і лесовидні суглинки. Це є осадочні ґрунти, які зформувалися в часі довгих льодовикових епох. На основі лесу пізніше зформувалися сьогоднішні чорноземи.

Леси складаються переважно з пилуватих частинок, величина яких є від 0.05 до 0.005 мм. Тому лесові ґрунти є пористі і нещільні і легко розмиваються під впливом водної ерозії. Ця ерозія починається як площинний змив, який переходить у глибинну яружну ерозію.

Згідно з даними Міністерства охорони навколишнього природного середовища України з 1992 року, близько 3 млн. гектарів ґрунтів займають яружно-балкові землі. Вони знаходяться на значних територіях лесових височин, Подільської, Волинської і Придніпровської як і Донецької і південно-західніх схилів Середньоруської височини у Сумській і Харківській областях. У висліді природних ерозійних процесів лесових ґрунтів, на схилах тих височин і в їхніх придонних частинах вже в зарані було витворилося багато ярів і балок. Яр і балка — це одне і те саме ерозійне явище. Різниця між ними є лише та, що балка — це т. зв. пасивний яр, бо її схили є вже зарослі лісом і кущами, які хоронять їх від ерозії. Але коли порушити рослинний покрив на схилах балки, то вона стає знову активним яром.

В давнину більшість лесових височин вкривали ліси, які їх хоронили від яружної ерозії. Це все змінилося на гірше з хвилиною, коли людина почала вирубувати тут ліси і загосподарювати землю. Немов через ніч, зросли яружні розмиви з їхніми катастрофічними наслідками. Драматичний опис такої зміни знаходимо у книжці „Берегиня" Василя Скуратівського (Київ, 1987). Варто його навести.

У давнину під Каневом, пише В. Скуратівський, росли суцільні ліси. Одначе, особливо після 1861 року, в чорноземній зоні, немов гриби, почали появлятися цукроварні. Виникла потреба будівельного матеріялу і палива, то і скоро по лісах застукали сокири і заскреготіли пили. Прийшло активне знищення лісів. На наслідки не треба було довго чекати. Обіч доріг почали появлятися промоїни. Вони глибшали, розгалужувалися, перетворюючись у глибокі провалля. Крутояри, особливо на весні та восени, наповнюючись водою, ковтали родючі землі, сади, навіть хати.

Особливо небезпечним було Змелянське зворище біля села Межиріч, яке сягало до 70 метрів углиб. 1903 року, під час однієї із злив, води винесли звідси стільки розмитого ґрунту, глини і пісків, що вони перегородили ріку Рось. Почалася страшна повінь, від якої постраждали посіви, господарські споруди, були навіть людські жертви. В околиці села Межиріч Канівського району, пише В. Скуратівський, ще і сьогодні стоїть шестиметрова піраміда, що її виложили тоді із каміння місцеві жителі на пам'ятку тієї трагічної події.

Як подає Е. Т. Палієнко („Географічна Енциклопедія України", том 3, Київ, 1993), втрати гумусу від посиленої яружної ерозії в Україні тепер перевищують 42 млн. тонн за рік. Більше даних знаходимо у рефераті про стан природних ресурсів в Україні, що його виготовило Міністерство охорони навколишнього природного середовища України 1992 року для інформації Верховної Ради України. Згідно з тими даними, довжина яружних розмивів зростає в середньому за рік на 725 км. В наслідок цього щорічно втрачаються 500–700 гектарів земель. Це є дошкульна втрата для економіки України.

Посилена яружна ерозія — це результат хибної, екологічно-необґрунтованої дотеперішньої господарської діяльности людини. Це є гіркі наслідки дотеперішньої інтенсивної експлуатації земель без впровадження протиерозійних заходів, суцільного вирубування лісів, неправильного розорювання схилів, надмірного випасання худоби на схилах, посиленого будівництва на схилах тощо.

Слушно зауважує д-р Г. Смик, науковий співробітник Національного Екологічного Центру України, в екологічному віснику „Ойкумена" (ч. 1, 1992), що боротися з тим лихом можна тільки розумно господарюючи. Треба зберегти лісову рослинність в ярах, не орати стрімких схилів, розвести захисне лісонасадження на схилах, практикувати захисне контурно-меліоративне землеробство і проводити інші потрібні протиерозійні заходи. Тільки у висліді таких заходів буде можна припинити чи принаймні зменшити дальші втрати родючих ґрунтів від яружної ерозії.

Наталія Кібець

Тарасові

Коли серце моє в непокою,
Коли сил воно прагне здобуть для добра,
Я іду, наш Кобзарю, до тебе
Так, як спраглий у спеку іде до Дніпра.

І іду не одна. Наче море до скелі приходить
Ввесь твій люд, щоб вклонитись тобі,
І несе він закохані душі.
Ніжні — як яблуні квіт.

І ніяким вітрам не завіять до тебе стежини,
Ані зливам не змить всіх доріг в забуття,
Найміцніші скрижалі — це серце величне людини,
І на них твоє ім'я вписало життя.

Ми ідемо... Наша думка і порух єдині,
Наша пісня, як голуб, що б'ється крилом у блакить,
Навіть сивий Дніпро усміхнувся від щастя дитинно,
Чуєш? — Він заспівав, той, хто вмів лише бурі творить.

І пісень тих не треба нікому шукати
По холодних чужинах і в заморських краях,
Наче б небо весняне на зорі багате,
Так багата на пісні Вкраїна твоя.

Спи ж спокійно, Кобзарю, під зорями світлого неба,
Віковічно вирує прадавня Чернеча Гора...
Коли людськеє серце спокою не має,
Вони йдуть всі до тебе,
Наче спраглі ідуть до Дніпра.

Олександер Федорук,
Київ

МІСТЕРІЙНИЙ СВІТ: МЕЖА РЕАЛЬНОГО І НАДРЕАЛЬНОГО

II

Архітектурні композиції Твердохліб є посвятою художниці в образах улюблених нею дерев'яних церковць, які дійшли до наших днів свідченнями великої культури української минувшини. Вони є часткою культурної пам'яті, свідомости і, звичайно, великої любови мисткині, її розуміння рідних мистецьких коренів. Вони є реальні в емалях, бо можемо вгадати ту чи іншу пам'ятку дерев'яної архітектури. Але водночас вони ірреальні, бо оповиті серпанком сну, чекання, надії, терпеливости (у сполуках кольорів, що перспективно ділять межі простору і наші чуттєві сприйняття, наше „бачення", приміром, того, що є поза межею візуальности, через це ми немов би розкошуємо від споглядання поєднаних і розділених зеленого, бузкового і майже чорничного у композиції „Львівський святий Юр").

Унаявлюються архітектурні варіяції: церковці в снігу (біле, коричневе, синє, сіре), церковці серед зелені літа (червлений, зелень, бронзовий), церковця при заході або сході сонця (золото, вогонь, зелень, фіолет), церковці серед гір — усі названі і далеко не перелічені імпровізації емоційно привабливі (кольори, форми, простір), унаявлюють тверде переконання мисткині, що емаль — це гра з двома невідомими (технологія й майстерність), і авторська роля у цій грі має бути чітко окреслена, але вона не виключає збігу обставин, випадку. Щоразу при цьому провідною виступає професійна вишколеність — правило серед правил найдинамічніше.

Ірина Твердохліб має ясну налаштованість на українське мистецтво, вона його знає. Але група творів мисткині, котрі об'єднуються під знаком експресивної абстракції, має споріднення також зі стилем, який однозначно виявили картини А. Горкі, М. Ротко чи Г. Хертіґана, Т. Стемоса.

У згаданій групі великої кількости творів присутність „випадку" так само, як наявність кольоризму, продуманої форми робить виїмковим момент збігу обставин, гри випадку, бо вона є елементом далекої передбачливости задуманої гри, скажімо, певних тонів, сполук форм, переходів простору в простір, домінанти певної барви і т.д. Це активізуюче поле майстерного володіння барвою (в зачатку нумерами порошків) має перспективу і наростання. В цьому розумінні композиції Твердохліб виконані в кращих традиціях американської експресивної абстракції і унаявлюють її безконечну варіятивну здатність, а також способи її виявлення.

Серед творів Ірини Твердохліб особливим християнсько-моралізуючим чуттям перейняті композиції на теми колядок (тут присутня традиційна пісенність стилю), „звізди ясної, яка над світом засіяла", вертепу, єдиности церкви і людей (серед засніжених просторів дерев'яні храми, люди йдуть на молитву, зоря з неба осяває їм шлях через життєві заметілі), чистоти, доброти, людськости, порядности, смирення, маємо в цих композиціях багато (тони, як правило, білий і синювато небесний). Образи Пречистої з Дитятком належать до найкращих (червоне, золото, синє).

Ірина Твердохліб не належить до мистців, для яких людські слава, похвала чи увага зумовлюють характер і спосіб творення. В її творчості, у характері мистецької образности рівноваги я знаходжу щось близьке, бачу спорідненість з давнім середньовічним малярством, яке оберігало анонімність творчу і найменше дбало про авторські амбіції, пріоритети — це був знак християнської скромности. Долаючи систему складних образних уподобань і професійних навиків,таке мистецтво звищувало уяву про надреальні можливості людини, звідси налаштованість на такі стильові пошуки, які своїм результатом зроджують уявлення про зв'язок реального і небесного, про цнотливий характер людської душі, про безгріховний стан, в якому вона повинна екзистувати. Таким чистим ввижається мені емальєрна творчість Ірини Твердохліб в усіх без винятку її мистецьких виявах. Чи не тому вона позначена чаром такої таїни? І чи не тому вона так магнетична?

Емалі Твердохліб по-справжньому ще не мають свого шанувальника, мецената, якщо взяти до уваги, що для рядового глядача імпонуючими є моменти слави, присутність

(Закінчення на стор. 3)

Містерійний світ...

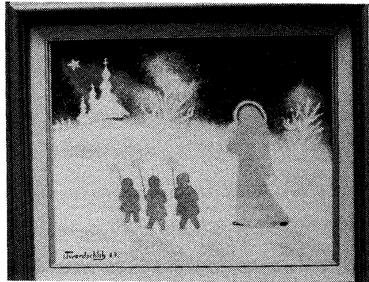
(Закінчення зі стор. 2)

хвали людської, — ці емалі несуть в собі ознаки істинного мистецького буття: льокальний простір і автономію. Їх час ще не настав, слава емалей Ірини Твердохліб попереду. Нині в тиші самотній на околицях Рочестеру вони — як коштовні діяманти: лише одиниці спізнали їх чудодійну силу...

Милуюсь, оглядаю, насолоджуюся створеним, щасливим зором перебігаю простори барв у композиції, що дає нам уявлення про захід сонця серед гір (ультрамарин, помаранчевий, кадмій) — композиції, що заворожують до тієї міри, як в моїй уяві заворожували европейських глядачів мініятюрні краєвиди наших геніяльних І. Похитоніва чи П. Левченка. Не можу відвести очей, стою заворожено, вкотре питаю себе: як спізнати притягальну силу емалей Ірини Твердохліб і в чому їх магнетизм і, зрештою, як налаштувати своє сприйняття на чистоту реального, на його неповторність і унікальну мить спізнання, що зроджує врешті поняття про ірреальне?!

Скільки тої краси, скільки того чару і скільки Добра, людської притягальности, яка глибинна людська сутність — усе це знаходжу в емалях! Думаю: безконечний наш український простір у мистецтві, його нині, бачу це, розширюють твори мисткині з Рочестеру.

Прийде час, і всі ми, звично запізніло, скажемо одностайно в захопленні: „То була наша мисткиня!" Пам'ятаймо про це інколи, а ще краще: частіше пам'ятаймо про це! Будьмо уважніші одні до одних. І трохи милостивіші в наш жорстокий час народження нового тисячоліття.

Ірина Твердохліб, „Божа Мати вертається в Україну".

УКРАЇНСЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ І ДОКУМЕНТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР
Українського Інституту Америки

СПИСОК

жертводавців, які внесли пожертви в 1994 р.

	1,000.00 дол.	— Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч" в Н. Й.;
	200.00 дол.	— Антон Суєс;
по	100.00 дол.	— У. Корсуньський, О. Куцик, І. Павличка, Кредитова Федеральна Кооператива в Рочестері;
	84.00 дол.	— Олена Несіна;
по	50.00 дол.	— В. Лімонченко, С. Маршалл, В. Мойсяк, О. Папіж в пам'ять бл. п. В. Папіжа, д-р Розановський, Федеральна Православна Кредитівка в Ню Йорку, Федеральна Кредитова Кооператива в Нюарку („Самопоміч");
	35.00 дол.	— Ераст Дзюбинський;
по	30.00 дол.	— Ю. Грицеляк, Я. Пришляк, М. Сенків, О. Склепович;
по	25.00 дол.	— А. Долинський, М. Душник, І. Кіндрат, Е. Мельничук, Б. Козак, А. Кушнір, В. Марчук, О. Михайлик, Л. Музичка, І. Панчак, М. Рудик, Б. Шепелявий, Р. Хадшей, Українська Кредитова Кооператива в Міннеаполісі;
по	20.00 дол.	— С. Андрушків, М. Галів, У. Лоза;
по	15.00 дол.	— С. Ганушевський, С. Когут, О. Лоджинський, Р. Мельник, О. Ратиш;
по	10.00 дол.	— Я. Букачевський, П. Грицак, К. Гуцул, В. Іваник, Л. Колтунюк, М. Криворук, М. Лаврин, М. Ромах, М. Сороколіт, В. Шиприкевич, І. Черешня;
	5.00 дол.	— М. Домашевський.

Український Дослідний і Документаційний Центр сердечно дякує окремим особам і організаціям, які склали пожертви. Ці пожертви допоможуть нам зібрати і зберегти архіви і документи про Україну й українців двадцятого століття.

В цьому році ми плянуємо приділити особливу увагу збірці документів і архівів українців, які прибули до Нюйоркської метрополії після 2-ої світової війни, а також організацій, які існують в Ню Йорку сьогодні.

Ця ділянка входить в Місію нашого Центру, але мало розроблена по причині недостатніх фондів. Отже просимо тих, що живуть в Ню Йорку чи, може, приїхали до Ню Йорку, а потім виїхали допомогти нам зібрати їхні архіви чи частину їх і зберегти їх. Цим ми задокументуємо себе і збережемо себе як етнічну групу так як це зробили інші етнічні групи.

ОЛЕНА НЕСІНА
Екзекутивний директор УДДЦ

Наша адреса:

UKRAINIAN RESEARCH AND DOCUMENTATION CENTER OF THE UKRAINIAN INSTITUT OF AMERICA

2 East 79th Street
New York, N. Y. 10021
Tel. (212) 288-2917

„А літа... пливуть собі стиха, забирають за собою і добро і лихо..."

(О. К.). — Тяжко підібрати кращі слова на прощання, як саме ці — Кобзареві, що їх так гарно і зворушливо зацитувала у своєму слові-подяці вірна співпрацівниця Головної канцелярії українського Народного союзу мґр Павлина Андрієнко-Данчук, кінчаючи свою 21-літню службу в цій установі.

Скільки її довелося пережити цікавих, зворушливих, часом сумних, а часом веселих хвилин в цій установі, що стала її другим домом, — важко збагнути.

Але цей довгий проміжок часу — то була лише одна сторінка із її повного і так цікавого життя, яке вона і далі продовжує.

І хоча її прощальне слово було повне сантиментальних і сумних ноток, як кожне прощання, воно тільки закінчувало один етап. Цей етап був довгий, бо хіба в кожному житті 21 рік — це час, який не може залишитися без споминів і без витиснення певного п'ятна на людині. У своєму прощальному слові мґр Ліна (як її усі називають) відмітила гордість, що так довго доля дозволила її працювати і служити установі, яка становить частину України і в якій б'ється українське серце.

Таким для неї був Український Народний Союз, але також усі інші завдання, що вона їх виконувала і виконує, завжди маючи на першому місці бажання служити Україні. Маючи звання учительки і студії Житомирського Педагогічного Інституту і ступінь маґістра з УВУ, Ліна Данчук у довгій мандрівці скитальськими шляхами завжди знаходила час, терпеливість і бажання навчати дітей в українських школах, байдуже чи це було

29-го листопада 1994 року: співробітники Головної Канцелярії УНСоюзу в день прощання на пенсію мґр Павлини Андрієнко-Данчук (сидить, посередині). В першому ряді справа: предсідник УНСоюзу мґр Уляна Дячук, зліва в першому ряді секретар УНСоюзу Марта Лиско.

в західній Україні, чи в Парижі, чи в Арґентині, чи тепер в ЗСА. Тут доля задержала її на постійне перебування, а з тим на постійне виконування свого улюбленого звання учительки в Школі Українознавства при СУМА в Ню Йорку. Тут вона побила кількістю років навчання навіть цих 21 праці в УНС: 29 років була вона провідною силою Школи Українознавства СУМ, в тому 22 роки її директоркою, її душею і головним мотором, а 20 років в Управі Шкільної Ради.

Вона ніде не знає лінощів та не вміє працювати якнебудь від нехотя, що так часто бачиться в нашій громаді.

Л. Андрієнко-Данчук у кожну свою працю вкладає ціле серце і душу, і для неї немає, здається, відпочинку.

Бо поруч із відданістю на педагогічному полі вона також увесь час перебування на американській землі працює в жіночій організації ОЧСУ від дня її заснування 1967 року, підготовляючи постійно програму, доповіді, з яких виголосила по сьогодні вже понад 20. Не було і не має імпрези, в якій не було б її участи, а звичайно і вкладу праці. Цілий ряд видань її пера появилося впродовж довгих років на американській землі під еґідою ОЖ ОЧСУ, але, як сама каже, з найбільшою любов'ю працювала головним редактором молодечого журналу „Крилаті".

Коли стараємося охопити коротко її широку діяльність, то таки мусимо завважити, що найбільше часу, терпеливости і любови віддала вона і далі віддає на педагогічному полі в українському шкільництві, добре розуміючи, що питання українського виховання дітей народжених на еміґрації — це таки найбільш важлива і суттєва справа.

І саме українське рідне шкільництво тут, а тепер і у вільній Україні, яку мґр Ліна відвідувала вже тричі, стоїть далі в осередку її уваги і праці, а відхід на пенсію в УНС, хоча і був важкий психічно після 21 років призвичаєння до людей, до обстановки і до праці, дає можливість ще з більшою енерґією і силою віддати увесь час для української дітвори.

Важкі життьові переходи, скитальська доля ніяк не зломали духа і сили волі цієї справжньої патріотки, а її літа, хоча, як у кожної людини, пливуть, але не залишають часу на сумування, на старіння чи емеритуру, бо її тримає завжди молодою і повною енергії її відданість українській дітворі та молодій Україні.

Чи може бути краще і більше радісне завдання у житті людини?

АДРЕСА

У заклику „Рятуймо Дітей" („Свобода" ч. 49 з 15-го березня ц. р.) в адресі фонду слід виправити слово „Children". — Ред.

22-ий том „Літопису УПА"

У Львові вийшов у світ 22-ий том „Літопису УПА", під назвою: „УПА в світлі польських документів. Книга перша: Військовий суд Оперативної групи „Вісла". Ця книга „Літопису УПА" містить документи і матеріяли Військового суду Оперативної групи „Вісла" (ВСОГ „В") за час від 22-го квітня до 16-го вересня 1947 року, складається з трьох розділів, загальним обсягом 632 сторінки і присвячена 50-літтю створення Української Повстанської Армії.

Опубліковані у 22-му томі документи походять з неупорядкованих і недоступних для істориків збірок Центрального військового архіву у Рембертові біля Варшави й не є повними. Більшість матеріялів, що стосуються діяльности ВСОГ „В", знищені 25-го грудня 1976 року. Акти Найвищого військового суду за 1946–1957 рр., котрий здійснював нагляд за діяльністю ВСОГ „В", були повністю знищені 4-го грудня 1962 року і 11-го листопада 1963 року.

Перший розділ — це завірені копії вироків, видані військовим судом оперативної групи „Вісла" за період від 14-го травня до 10-го вересня 1947 року. Вони стосуються вояків УПА й діячів ОУН та підпільної адміністрації, засуджених на кару смерти чи ув'язнення. Доповненням до публікованого у цій частині тому є інформація про дати виконання смертних вироків, віднайдених у „Списку осіб, страчених у польських в'язницях у 1944–1956 рр." і доповнених даними з картотеки жертв сталінських репресій Українського архіву у Варшаві.

У другій частині тому публікуються документи, що містять звіти про діяльність ВСОГ „В" та частину збереженої кореспонденції, яку цей суд провадив з департаментом Служби правосуддя Міністерства національної оборони, Верховною прокуратурою Війська Польського і Найвищим військовим судом.

У третій частині книги вміщені короткі біографії осіб, засуджених ВСОГ „В" на довголітню тюрму.

29-го березня 1947 року Політбюро ЦК Польської робітничої партії (ПРП) прийняло тайне рішення про виселення українців, що проживали на території Люблинського, Ряшівського і Краківського воєводств. 28-го квітня о 4-ій год. ночі шість дивізій Війська Польського, котрі входили до складу оперативної групи „Вісла" розпочали виселення цивільного населення й операції проти УПА й українського підпілля.

Згідно з даними Генерального штабу Польського Війська до 31-го липня 1947 року виселено 140,575 осіб, вбито 655 і захоплено в полон 1,466 вояків та прихильників УПА й ОУН. ЗА даними Міністерства громадської безпеки до 31-го вересня 1947 року заарештовано 2,274 українців, звинувачених у належності до збройного підпілля, а в концентраційному таборі в Явожні ув'язнено 3,878 особи.

Політбюро ЦК ПРП на засіданні 3-го травня 1947 року вимагало від міністрів національної оборони і громадської безпеки радикального посилення репресій щодо українців. І вже 10-го травня 1947 року відбулася масова страта вояків УПА, засуджених у Перемишлі 22-го–26-го квітня 1947 року. Вона започаткувала розправи, які після цього застосовано до українського підпілля і населення. Про все це мова у документах, які передруковані в 22-му томі „Літопису УПА".

Всі ці документи друкуються без пропусків, лише виправлено друкарські та правописні помилки. Тексти вироків публікуються з дотриманням правопису оригіналів. Матеріяли до 22-го тому „Літопису УПА" зібрав, впорядкував і опрацював відомий український історик-дослідник у Польщі Євген Місило.

Книга має 638 стор. і появилася тиражем 10,000 примірників. Вона вже продається в книжкових крамницях в Україні й у дорозі до відборців „Літопису УПА" в діяспорі. Охочі отримати книжку з дальших сторін можуть її замовити безпосередньо у видавництві. Адреси:

Україна і східня діяспора: 290006, м. Львів, пл. Міцкевича 6/7, СП „Літопис УПА", тел 72-40-64 (недалеко пам'ятника Тарасові Шевченкові)..

Канада, ЗСА і західня діяспора: Litopys UPA, P. O. Box 97, Station „C", Toronto, Ontario, Canada, M6J 3M7.

В нав'язанні до репортажу п-і **ОКСАНИ ЛУЦЬКОЇ** п. н. ***„ГРОМАДА ПО НИТЦІ — УБОГОМУ СОРОЧКА"*** ч. 19 з 31-го січня 1995 р. жертвую сто ам. долярів для каменоломного колективу „Пам'ять" села Демня, Миколаївського району в Західній Україні, на купно екскаватора для добування камені і цим допомогти його мешканцям повернути до праці.

Ця жертва в пам'ять моєї покійної дружини **НАТАЛІЇ ФІЛЬВАРКІВ**, мгр фармації, внучки довголітнього пароха села о. крилошанина **Николая Фільварківа**.

ЯРОСЛАВ ПРИШЛЯК з міста Миколаєва

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Відгукаючися на заклик Екзекутивного Комітету УНСоюзу про зложення пожертви на видавничий фонд „Свободи" на покриття підвишки за поштову пересилку газети, ви можете свої пожертви складати у вашого секретаря відділу, або посилати прямо до адміністрації „Свободи" на адресу:

30 Montgomery St.
Jersey City, N.J. 07302

Допоможім відбиванкарам України

Лиш кілька років тому, після довгих зусиль, Україна стала вільною і незалежною, а в жовтні 1994 року канадці-українці перший раз мали магоду з радістю привітати президента України Леоніда Кучму. Перед тим ми вітали і гостили українську національну відбиванкову дружину за чашу Канади 1994.

В пам'яті ще й досі залишився спомин, як сотні українців на летовищі з синьо-жовтими прапорцями вітали українську дружину, відбулося прийняття з українською громадою (гостив відділ Комітету Українок Канади) в українській католицькій церкві св. Андрея, школа Непорочного Зачаття відкрила і гостила „Український тиждень", і там дружина мала зустріч з Митрополитом Михайлом Бзделем, відвідали двомовні школи, дві молоді членки дружини прийняли хрищення в православну віру, доконане Митрополитом Василієм Федаком; улаштовано „Український вечір", де виступали: танцювальний ансамбль „Русалка", хор „Гуслі" і Олександер Гаркавий; гостили бенкетом українські професіоналісти.

Ми вдруге маємо нагоду бути свідками доказу, що українська дружина — це справжні змагуни світового рівня.

Але складна економічна ситуація в Україні справляє фінансові труднощі українській дружині (з Запоріжжя) приїхати з Києва до Вінніпеґу, щоб взяти участь у змаганнях за чашу Канади.

Отож, щоб допомогти „Приятелям Українських Легкоатлетів", Комітет при відділі Конґресу Українців Канади (Провінційна Рада в Манітобі), знов взяв на себе цей обов'язок і відповідальність. Нам потрібно 21,000 дол.

Змагання за чашу Канади підготовлять українську дружину до Олімпіяди в Атланті у 1996 році. Змагання відбудеться в університеті Вінніпеґу 30-31-го березня і 1-го і 3-го квітня. Крім України беруть участь Канада, ЗСА і Куба.

З минулої збірки на українську дружину в касі залишилося 200 дол. Частину фондів витрачено на закупи приладдя, уніформ, спортового одягу та інших потрібних речей під час їхніх вправ.

Ми апелюємо до підприємців, організацій і приватних осіб допомогти спільними пожертвами в цім для нас усіх важнім ділі.

Просимо висилати ваші пожертви на адресу: UCC — Team Ukraine, UCC Manitoba Provincial Council, 204-456 Main St., Winnipeg, Man. R3B IB6; tel.: (204) 942-5648.

Вшанували пам'ять ген. Т. Чупринки

Громада в Менвіллі і Ню Бранзвику, Н. Дж., відзначила 45-ту річницю смерти головного командира УПА генерала—хорунжого Романа Шухевича -Чупринки.

В неділю, 5-го березня ц. р., в церкві Св. Архистратига Михаїла в Менвеллі та Різдва Пр. Богородиці в Ню Бранзвику місцевий душпастир о. Павло Лабінський відслужив Панихиди за душу св. п. Романа і виголосив відповідне слово про життя і боротьбу головного командира УПА, за визволення українського народу з-під чужого ярма. Після вибуху німецько—совєтської війни курінь „Нахтіґаль" під командою поручника Шухевича перший вступив до вільного Львова. Між горами трупів Шухевич впізнав, в страшний спосіб замученого НКВД, свого рідного брата Юрія. Він не заломився, але більш завзято поринув в боротьбу із всіма ворогами, за здобуття української соборної незалежної держави.

Коли червона армія прорвала німецьку оборону, приятелі головного командира радили йому виїхати за кордон і звідти керувати боротьбою. Він категорично відмовився і сказав: „Я свого народу не покину, а буду боротися поки мені на це дозволить Всевишній". Коли червона армія зайняла українські землі, зразу всю родину Шухевича вивезли: жінку на Сибірь, а дітей до дому безпритульних на перевиховання. Син Юрко втік з того дому і вже на рідних землях мав зв'язок з батьком. Коли однак його зловили, тоді засудили на тяжкі роботи. НКВД в підступний спосіб дізналися про місце перебування Шухевича, 5-го березня 1950 року раненько обступили дім і через голосник кликали: „Шухевич, не роби дурниць, здавайся". Побачивши безвихідне становище, Шухевич наклав на себе руку і так увірвалася нитка життя великого сина України.

Участь в Панахиді взяли з прапорами: Делеґатура Товариства Вояків УПА і Організація Оборони Чотирьох Свобід України.

Іван Кепша

В Україні

(З інформації УНІАР)

ЛЬВІВ. — Львівська рада миру та Фонд миру оприлюднили звернення до російського народу, парляменту та уряду із закликом дати можливість чеченцям реалізувати своє право на самовизначення. „Чеченський народ на референдумі сам вирішив стати на шлях самостійного життя. Росіє, відступи. Дай реалізувати його право на самовизначення — аж до відокремлення і створення власної держави", — сказано в документі.

ТЕРНОПІЛЬ. — Екс-Президент УНР в екзилі Микола Плав'юк 12-го березня сказав журналістам, що ухваленими на з'їзді комуністів рішеннями про відновлення СССР „нас, як рабів, хочуть загнати до Російської імперії". „Україну вже визнали 153 держави світу і сама вона бере участь у праці всіх структур ООН. Найближчим часом, на думку Плав'юка, в Україні відбудуться зміни у політичному і державному житті, з'являться нові сили, не з числа партократів і дисидентів, котрі готові взяти кермо влади у свої руки".

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в Америці

ділиться сумною вісткою з членами й українським громадянством в діяспорі й в Україні, що 28-го лютого 1995 р. помер у Сиракюзах, Н.Й.

бл. п. професор
ЯКІВ ГУРСЬКИЙ
дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка, видатний філолог-мовознавець.

Дружині — ВАЛЕНТИНІ з дочками, ближчій і дальшій родині складаємо глибоке співчуття.

УПРАВА НТШ

Напередодні відзначення ювілеїв УВУ

У січні в Чикаґо відбулося засідання з метою створення реґіонального комітету для відзначення ювілеїв Українського Вільного Університету — 50-річчя з часу перебування в Мюнхені (Німеччина), і 75-річчя з часу заснування у Відні (наступного року). Засідання зорганізувала мґр Л. Хойнацька — директорка „Рідної Школи" в Чикаґо. На перші з цієї нагоди сходини з'явилося 22 особи. Український Вільний Університет представляли ректор проф. д-р Роман Дражньовський та декан філософічного факультету проф. д-р Мирослав Лабунька, а також академік проф. д-р Леонід Рудницький, як заступник голови Фундації УВУ в ЗСА. На засідання був запрошений єпископ УКЦ Михаїл. Замість себе Їх Преосвященство вислав Єпископа Іннокентія, який молитовно розпочав засідання.

Під час доброзичливої бесіди стверджувалося, що Український Вільний Університет, єдина вища школа української діяспори, впродовж всієї своєї історії був світочем науки і знань, випустив у світ широкий тисячі фахівців високого рівня, які чудово зарекомендували себе в різних країнах західного світу. Професори, студенти УВУ завжди тримали руку на пульсі часу, вносячи посильний вклад у розвиток українських гуманістичних наук. Вчені УВУ написали і видрукували сотні монографій, наукових збірників, брошур, заповнюючи великі прірви, які утворилися внаслідок комуністично-большевицького розгулу в Україні.

Ректор УВУ проф. д-р Роман Дражньовський звернув увагу присутніх на теперішню наукову і навчальну діяльність університету, яка спрямована для потреб української діяспори, також на допомогу в наукових дослідах в Україні. Впродовж останніх років підготовлено перших докторів і маґістрів з України, які успішно працюють у вищих школах і наукових закладах в Україні. У час, коли наукове життя на рідних землях відроджується, роля УВУ зростає. УВУ став своєрідним вікном України в Европу і світ. Є і другий, не менш важливий бік проблеми: донедавна україністики в країнах західнього світу майже не існувало, вона була частиною славістики чи совєтології. УВУ намагається ліквідувати і цей недолік.

УВУ послідовною і цілеспрямованою науково-навчальною працею спростовує недоброзичливі закиди з боку деяких представників діяспори. Проф. д-р М. Лабунька накреслив широку панораму теперішніх здобутків, а також перспектив УВУ. Коло важливих питань було з'ясовано і під час дискусії, до якої активно прилучився і заступник голови Фундації УВУ академік д-р Леонід Рудницький, професор УВУ. Учасники засідання дійшли до спільної думки, що Університет в майбутньому повинен бути збережений і розбудований, щоб і надалі проводити наукову і навчальну працю, позбавлену політичних впливів.

Надзвичайно приємно було зустріти серед присутніх алюмнів УВУ людей, щиро зацікавлених у добрій майбутній долі своєї Альма Матер.

В час перебігу засідання були складені пожертви для УВУ: від Єпископа Михаїла та від „Самопомочі", Української федеральної кредитівки. Чек передав Президент Роман Мицик, доктор УВУ. За вияв їхньої уваги та за зрозуміння вартости УВУ для діяспори і України працівники Університету складають жертводавцям щиру подяку.

Пресова референтка УВУ

✻ РІЗНЕ ✻

У В А Г А!
Члени 234-го Відділу тов. „Запорозька Січ" в Елизабет, Н.Дж.

З огляду на зустріч української громади з сенатором Мич МекКоннеллем в готелі РАМАДА в Іст Гановер, відкликується Річні Збори заплановані на цю дату.

Збори відбудуться в неділю 2-го квітня 1995 р. в приміщенні Української Кредитівки при вул. 301 Washington Ave., Elizabeth, N. J. о год. 4:00 по пол. — **Євген Осціславський, секретар**.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

СУБОТА, 25-го БЕРЕЗНЯ 1995 р.
Ню Йорк, Н. Й. Річні загальні збори 130-го Відділу УНСоюзу Т-ва „Св. Володимира" відбудуться у приміщенні Українського Спортового Клюбу 122 2-га авеню, Ню Йорк, Н.Й. о год. 2-ій по пол. На порядку дня: звіти уступаючої Управи та Контрольної Комісії і вибір нової Управи на наступний рік. Після загальних зборів перекуска і напитки. За Управу **Атанас Кобрин — голова, Юрій Юрків — секретар.**

✻ НА ПРОДАЖ ✻

У ЛЬВОВІ ПРОДАЄТЬСЯ
3-кімнатна ізольована, приватизована квартира. Телефон, лоджія, сигналізація; вул. Т. Мазепи **(718) 833-2315** до 10-ої ранку або після **10**-ої веч.

✻ ПРАЦЯ ✻

ПОШУКУЄМО мужчин і жінок
до чищення готелів і крамниць з замешканням поза Ню Йорком, а також мужчин до будівельних робіт в Ню Джерзі з замешканням. **Тел.: (718) 389-6747**

3.16.03.95
ШУКАЄМО
жінку-українку для опіки над хлопчиком та легкої домашньої праці. Помешкання в дуже гарному місці. Харч включений. Телефонувати від год. 9-ої ранку до 5-ої по пол. Тел.:
1 (518) 668-4901.
Коли почуєте голос телефоністки, скажіть "ЕКСТЕНШЕН, ван, ван зіро, пліз" (внутрішній телефон).

✻ FUNERAL DIRECTORS ✻